

2. Сергієнко Б. Б., Щербак С. В. Правове становище експерта з питань права в цивільному процесі України. Правові горизонти. 2018. № 13. С. 29-32

Крістіна Олександрівна Смоліна – студентка III курсу Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: **Яна Михайлівна Садикова** – доцент кафедри юридичних дисциплін Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

СУДОВИЙ НАКАЗ ЯК ФОРМА СУДОВОГО РІШЕННЯ

Введення інституту судового наказу в цивільне судочинство є одним із найважливіших напрямів реформування судочинства. Дане положення обумовлене вимогами судової практики у зв'язку з недоцільністю використання у повному обсязі цивільної процесуальної форми для розгляду і вирішення справ, що мають безспірний характер. Впровадження інституту судового наказу має на меті спрощення судового процесу, яке в майбутньому сприятиме громадянам України без зайвих процесуальних ускладнень швидко здійснити захист у суді першої інстанції своїх прав, свобод та інтересів, що і є метою цивільного судочинства.

Судовий наказ, як інститут цивільного судочинства є новим як у законодавстві, так і в судовій практиці, а тому і малодослідженим, про що свідчить відсутність монографічних досліджень, що стосуються даного виду провадження. Однак окремі його сторони, зокрема поняття, з'ясування кола вимог, за якими видається судовий наказ, процедура видачі судового наказу, його правова природа досліджувалися такими вітчизняними процесуалістами як С. С. Бичкова, В. І. Бобрик, С. В. Васильєв, В. В. Комаров, Д. Д. Луспеник, С. Я. Фурса, С. В. Щербак та ін., а також російськими вченими-процесуалістами, такими як Н. А. Громошина, Г. А. Жилін, В. М. Жуйков, Н. М. Масленнікова, Г. Л. Осокіна, В. І. Решетняк, Т. В. Сахнова, М. А. Черьомін, В. В. Ярков та ін.

Відповідно до ст.160 ЦПК України судовий наказ є особливою формою судового рішення, що видається судом за результатами розгляду вимог, передбачених ст. 161 ЦПК України. Так, з одного боку, судовий наказ є особливою формою судового рішення і підлягає виконанню за правилами, встановленими для виконання судових рішень, а з іншого, він водночас є виконавчим документом. Таким чином, слід погодитись із вченим процесуалістом С. Я. Фурсою, яка вважає, що особливість судового наказу полягає у його подвійності: з одного боку, він є судовим рішенням, а з іншого – виконавчим

документом. Така подвійна його природа є винятком із загального правила та зумовлена необхідністю захисту безспірних прав стягувача у спрощеному порядку на підставі безспірних доказів (4).

У процесуальній літературі також точаться дискусії щодо кваліфікації судового наказу як особливої форми судового рішення і про статус судового наказу як акту правосуддя. Так, вітчизняний вчений-процесуаліст С. В. Щербак вказує на те, що поняття «судовий наказ» і «судове рішення» не збігаються, оскільки мають різне значення. Судовий наказ є судовою постановою, що видається суддею одноосібно (2). Таку саму позицію підтримує Н. І. Масленнікова, яка вважає, що судовий наказ не слід змішувати з такими постановами першої інстанції, як рішення і ухвали, які виносяться в результаті вирішення по суті матеріально-правових вимог та процесуальних питань (1).

Тож проаналізувавши думки вчених, можна зазначити, певні особливості судового наказу які передбачені в ЦПК: він є єдиним судовим актом, що поєднує у собі властивості постанови, що вирішує справу по суті, і виконавчого документа. Предметом судового наказу є матеріально-правові відносини, безперечність яких встановлена на основі наданих кредитором документів. Судовий наказ наділяється силою норми матеріального права, а виданий судом наказ являє собою правозастосовчий акт держави. Судовий наказ – єдина судова постанова, що є безпосередньою сполучною ланкою між цивільним процесом і виконавчим провадженням, оскільки тільки судовий наказ, на відміну від інших судових постанов, звертається до виконання без «проміжних» ланок – виконавчих листів (3). Таким чином, можна говорити про те, що судовий наказ поєднує у собі процесуальні якості судового рішення та виконавчого документу одночасно. Подібна процесуальна подвійність властива лише судовому наказу, що виділяє його поміж інших актів правосуддя (судових рішень, ухвал).

Підсумовуючи все вищевикладене можна дійти наступного: 1) судовий наказ є одночасно особливою формою судового рішення і виконавчим документом; 2) на порядок виконання судового наказу розповсюджуються загальні правила щодо виконання рішень суду, з урахуванням особливостей наказного провадження; 3) загальні правила повороту виконання рішення розповсюджуються і на судовий наказ.

Література

1. Гражданский процесс : учебник / В. П. Воложанин, В. Д. Кайгородов, А. К. Кац [и др.] ; отв. ред. проф. В. В. Ярков. 3-е изд., перераб. и доп. М. : БЕК, 1999. С. 131.
2. Фурса С. Я. Цивільний процес України: проблеми і перспективи : наук.-практ. посіб. / С. Я. Фурса, С. В. Щербак, О. І. Євтушенко. К. : Вид. Фурса С. Я. ; КНТ, 2006. С. 94–95.

3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. [Електронний ресурс]. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
4. Цивільний процес України. Академічний курс : підруч. [для студ. юрид. спец. вищ. навч.закл.] ; за ред. С. Я. Фурси. К. : Вид. Фурса С. Я. ; КНТ, 2009. С. 610.

Владислав Віталійович Ткаченко – студент I курсу Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: **Катерина Сергіївна Науменко** – заступник директора – начальник відділу навчально-методичної роботи Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ, доцент кафедри юридичних дисциплін, кандидат юридичних наук

ВИНИКНЕННЯ І РОЗВИТОК ПРЕТОРСЬКОГО ПРАВА

Римське право за рівнем правових норм на сьогоднішній день має найбільше значення у романо-германській правовій системі. Передумовами появи римського процесуального права була республіканська форма правління з її правовою структурою магістратів: спочатку консули, а потім претори. Але розвивалося воно завдяки активній діяльності преторів. Саме з цих причин римське процесуальне право в юридичній науці стало називатися преторським правом.

Преторське право виникло і розвивалося завдяки прогалинам, що існували в законі. Коли приватна особа зазнавала збитків і не могла добитися їх задоволення шляхом подачі цивільного позову, посилаючись на яку-небудь норму цивільного права (*iuriscivilis*), вона могла звернутися до претора за допомогою. Він, у свою чергу, керуючись необхідністю зберігати суспільний мир і порядок, втручався у сферу цивільних відносин. У римській державі сформувалися і діяли дві правові системи: цивільна і преторська. Такий юридичний дуалізм виник у період республіки, коли поряд із звичайним правом та нормами закону джерелом права стали також і едикти магістратів.

Едикти – це публічні проголошення консулами, преторами та іншими посадовцями, які посідали свої посади після обрання, правил, якими вони мали керуватися у судочинстві (1).

Найважливіше значення мали преторські едикти, оскільки в руках преторів зосередилось судочинство. Термін їх чинності визначався терміном особи на посаді претора (1 рік). Кожен новий претор брав до уваги едикти своїх попередників, забезпечуючи тим самим наступність у праві. Римські закони, які вже не відповідали новим суспільним відносинам, втрачали свою чинність саме завдяки діяльності преторів.